

2008 – A RENESZÁNSZ ÉVE

TÓTH ZSUZSANNA

„Újjászületés”

A kiindulópont

A Nemzeti Évfordulók Titkárságának célkitűzése szerint a 2008-as év a Reneszánsz Éve lesz (meghirdetésekor Hunyadi Mátyás Emlékévként hívták).

Előzetesen gondolkodva az évforduló kapcsán, még 2006 őszén, úgy döntöttünk, Mátyás személyén túl mindenképpen a hazai és az európai reneszánsz művészet és gondolkodás nagyszerűségét kell középpontba állítani. Ugyanakkor felmerült, hogy milyen módon tudjuk e távoli kort közel hozni a ma emberéhez; annak értékeit felmutatva? Vannak-e máig ható, érvényes gondolatok, elképzelések, amelyek beépíthetők többek között a közművelődési tevékenységekbe?

Van-e még valamiféle közünk a reneszánsz emberhez, akit azok a művészek formáznak, akik nagyszerű alkotásaikban örökítették ránk a középkort követő új, friss szellemi áramlatokat, a humanizmust és a reformációt? Ismerjük-e a reneszánsz embert, aki felszabadult volt és egyre sokrétűbb tudással rendelkezett; aki felfedezte az élet, a természet, a szerelem szépségét, és mindennekfelett hitt az egyén alkotóképességében? Aki az életörömet hirdette és a tehetség öntudatát? Aki kíváncsisággal és áhítattal figyelte az élet kínálta csodákat, s kísérletezett, felfedezte a nemzeti nyelvet? Aki az ókori kultúrák középpontba állításával valóságos kulturális robbanást indukált a zene, az építészet, a költészet, a festészet terén egyaránt...

A cél

Az NKA Közművelődési Szakmai Kollégiuma pályázati kiírása adott lehetőséget elképzeléseink egy részének megvalósítására. Az összmunkán alapuló projekt céljaként tűztük ki, hogy módszertani segítséget nyújtunk közművelődési szakemberek és művészeti csoportok vezetői számára a reneszánsz éve ünnepi eseménysor méltó megrendezéséhez. Így került sor „*Újjászületés*” címmel előadássorozatunk megszervezésére – amelyet az emlékév szakmai előkészítésének szántuk.

Főosztályunk – koordináló szerepének köszönhetően – rálátással bír az egész országban, sőt, a határon túli területeken zajló, magyar nyelvű amatőr művészeti tevékenységekre, felméri azokat, és lehetőségei tükrében keresi a fejlesztés különböző módozatait. A Főosztály munkatársai gyűjtik és rendszerezik az amatőr művészetekre vonatkozó információkat, hírlevélben és honlapokon közzéteszik azokat. Szervezik az amatőr művészeti élet különböző területeinek megnyilvánulásait, az ország közművelődési hálózatával és a civil szervezetekkel együttműködve. Részt veszünk események közvetlen szervezésében, esetenként módszertani kiadványok készítésében, konferenciák és tehetséggondozó programok kidolgozásában. Képzéseket, továbbképzéseket és tehetséggondozó táborokat szervezünk, illetve segítjük ezek megvalósítását.

Természetesen ezeket a tevékenységeket, mint ahogy az előadássorozatot is, csak partnerek segítségével vagyunk képesek megvalósítani, s a folyamatban elsősorban a megyei közművelődési intézmények munkatársaira számíthattunk eddig. Most is az ő együttműködésüket kértük. A pályázati keret segítségével hét megyében tudtunk 4-4 előadást megtartani; hogy melyik hét megyében, azt a partneri visszajelentkezések sorrendje döntötte el.

A felépítés

Meg kellett néznünk, melyek azok a kompetenciánk alá tartozó területek, ahol a művészeti csoportvezetők számára hasznos információk felelevenítésére, aktualizálására lehetőségünk van. Ezt a következők szerint tártuk meg, s építettük fel a sorozatot.

1. Az európai reneszánsz

Összefoglaló művészettörténeti előadással indítottunk, amelynek közép-pontjában a reneszánsz gondolkodás, filozófia és természetesen maga a polihisztor művész, valamint a festészet-szobrászat áll. *Pogány Gábor* művészettörténész (illetve két alkalommal Fekete Márta kollegánk) előadása az itáliai reneszánsz kialakulásával, jelentőségével és elterjedésével foglalkozott. Sok-sok képet vetítve mintegy megalapozta a későbbi előadások, képzési napok tematikus anyagát. A legnagyobb hatású alkotók – a két megkerülhetetlen óriás – Michelangelo és Leonardo da Vinci mellett számos jelentős alkotó szóba került, kitekintést kaptunk az európai áramlatokra, illetve a hazai reneszánsz alkotásaira is. Az előadás segített feleleveníteni ismereteinket a korszakról, s egyúttal a kor képzőművészeti fejlődését élményszerűen vázolta. Az itáliai remek mellett a Mátyás visegrádi udvarában fellelhető reneszánsz emlékeink kaptak hangsúlyt, és figyelem irányult az Erdélyben ma is látogatható reneszánsz emlékekre.

Az első nap második részében az európai gondolkodás fejlődésével szoros kapcsolatban lévő **reneszánsz költészet**ről esett szó. Az idő szűkössége miatt rövid összefoglalásban (Power Point bemutatóval színesítve) idéztem meg a reneszánsz líra kiemelkedő alkotóit Európában és Magyarországon, s néhány gyöngyszem felolvasására is sor került. Az előadáshoz kapcsolódóan ismertettük jövő évi felhívásainkat, a *Reneszánsz daloskönyv* c. felmenő rendszerű versmondó versenyünket, illetve azokat a tervezett fotóművészeti pályázatokat, amelyeknek tartalma vagy része a reneszánsz.

Hogyan mondjunk ma reneszánsz dalokat, szonetteket? – ennek elemzésével zártuk az első nap szakmai programját. Tóth Zsóka előadása túl azon, hogy a reneszánsz költészet formai nehézségeit megemlítette, elsősorban a pódiumi előadások általános követelményeiről, a felkészülés szakaszairól és teendőiről adott gyakorlati szempontú tanácsokat versmondóknak és a felkészítőknek.

A résztvevők – kérésükre – megkapták az előadások szakanyagát, a felhívásokat és az ezekhez készült ajánló bibliográfiát. (Kaptak olyat is, amely az egész reneszánsz megértéséhez ad támpontokat.)

2. A reneszánsz komédiák világa

A második napon a reneszánsz komédiák világába kalauzolták előadóink a hallgatóságot. Felváltva – változó párokban – Gabnai Katalin, Sándor L. István és Solténszky Tibor tartott eladásokat. Értelemszerűen a páros összeállításától is függött, hogy a hangsúlyok hova kerültek. A rövid színháztörténeti vázlat, a műfaj kritériumainak ismertetése után *Gabnai Katalin* színes előadása általában elvárásolta a hallgatóságot, és mindegyeskedvet csinált ahhoz, hogy a reneszánsz drámákba beleolvassanak. Ő az a személyiség, aki úgy nyújt ismereteket egy távoli korszakról, hogy az nem papírízű, sőt, eszünkbe sem jut, hogy voltaképpen az egyetemes művelődéstörténetben kalandozik velünk. Egészen más előadó *Sándor L. István*, aki alapos felkészültséggel, a drámairodalomban való jártassággal vezeti elő a témát – mindig igazítva kicsit a jelenlévők ismeretszintjéhez. Az ő előadásában nagyobb hangsúlyt kapnak a drámák dramaturgiai, szerkezeti elemei, s az a világ, amelyről szólnak. Ismertetőjét több esetben színháztörténeti jelentőségű előadásokról készült filmrészletek gazdagították, Shakespeare-től Balassi Bálintig véve a példákat.

Miután a résztvevők megismerkedtek a reneszánsz komédia elméleti sajátosságaival, és ma is méltán népszerű darabjaival, a hallgatók belekóstolhatnak a darabelemzési gyakorlatba az egyik legismertebb reneszánsz komédia, a *Pathelin Péter prókátor*, vagy Machiavelli: *Mandragóra* c. darabja kapcsán. *Solténszky Tibor*, aki gyakorló dramaturg és amatőr csoportokkal rendszeresen dolgozó rendező, ezen az ismert reneszánsz komédián keresztül közelíti a kérdést. A darabok dramaturgiai vizsgálata közben az érdeklődők válaszokat kapnak a színpadra állítás problémafelvetéseire is.

A képzési nap végén konzultációs lehetőséget biztosítottunk, valamint a mindenkor hallgatóság megkapta az Intézet munkatársai által összeállított, a reneszánsz drámákra vonatkozó bibliográfiát.

3. Mátyás mesék és színpadi adaptációik

A Mátyás mesék világa – a létező színpadi adaptációk, az ismertetők a mesék közös gyökeréről, a Mátyás-történetek alapjáról – képezte az előadások közös tematikáját. *Sándor L. István* megvalósult, sikeres adaptációkról is beszélt, elsősorban a gyermekszínházi találkozók előadásai

kapcsán. Beszélt a Mátyás mesék közös gyökeréről – a vándorló mesei motívumokról, foglalkozott a színpadra-állítás dramaturgiai problémáival, és a *Hogyan dramatizáljunk mesét?* kérdésével. A dramatizálás gyermek színjátszó csoportokban kedvelt különböző válfajait is sorra vettük, közös dramatizálás, improvizáció és a többi módszer... Ugyanezeket a kérdéseket a mese-író, és különösen nagy mese-dramatizálási gyakorlattal rendelkező *Gabnai Katalin* előadása kissé más hangsúlyokkal ruházta fel. (A két előadó felváltva szerepelt Fekete Anetta mellett.)

Bábok a reneszánszban – a reneszánsz bábszínháza, reneszánsz bábdarabok mai színpadokon... A harmadik képzési nap tematikájának második részét ez a kérdéskör alkotta. *Fekete Anetta* bábtörténész előadása ismertette a műfaj kortörténeti sajátosságait, számos képpel illusztrálva a távoli kor bábtechnikáit. Szó esett a dramatizálás gyakorlati kérdéseiről, a szöveggondozásról – bábcsoportok és gyerekszínjátszók számára egyaránt alkalmas szakmai fogások ismertetéséről. A két előadás közös pontját jelentette *Az igazmondó juhász* c. Mátyás-mese feldolgozása. Ez különösen akkor kapott domináns hangsúlyt, amikor Sándor L. István helyett Gabnai Katalin volt az előadó.

A nap végén a jelenlévők konzultálhattak az előadókkal – tájékoztatót kaptak előadható darabok fellelhetőségéről stb., és átvehették a reneszánszra is vonatkoztatható bábos irodalomjegyzéket. (*Fekete Anetta rövid ismertetőjét – a téma kevésbé ismert volta miatt jelen íráshoz csatoltuk.*)

4. Mátyás muzsikusai

A negyedik, a sorozatot záró előadásnapon a reneszánsz udvari zenék és táncok kerültek elő *dr. Petravichné Matyaczkó Olga* elméleti előadásában, amelyet számos vetített kép és zenei bejátszás színesített.

A témák sorában ott voltak a hangszerek és báli szokások Európában éppúgy, mint a Mátyás udvarában divatos és az erdélyi késő reneszánsz táncművelés. Szó esett a reneszánsz táncok megjelenítéséhez illő viseletekről.

A legnagyobb sikert, ezt bátran állíthatjuk, a negyedik nap utolsó harmada jelentette – hiszen jókedvű és felszabadult zárásként reneszánsz táncokat tanulhattak a jelenlévők *Ferencz Emma* táncpedagógus vezetésével. Az elméleti előadás második témájához kapcsolódó táncoktatás – a *gaillard* (gyors tánc) mellett – egyszerű körtáncokkal ismertette meg a

közönséget, amelyeket tovább is tudnak majd adni a hallgatók. A Pest megyei nagy érdeklődés szükségessé tette, hogy még két táncost hívjunk a betanításhoz, így ez alkalommal *Fazekas Sándor és Péter Boglárka* is közreműködött a sorozatban.

(dr. Petravichné Matyaczkó Olga rövid ismertetőjét – a téma kevésbé ismert volta miatt – jelen íráshoz csatoltuk.)

Összegzés

Az „*Újjászületés*” néven indított programunk – úgy vélem – elérte célját. Sikerült felkelteni a figyelmet a reneszánsz értékek iránt. A megyei kollégáktól és a résztvevőktől kapott visszajelzések pozitívak. (Többben kezdeményezték, hogy más nagy művelődés- és művészettörténeti korszakot is tekintsünk át.)

A megyei kollegák rendkívül segítőkészek voltak, ezért a szervező Művészeti Programok Főosztálya munkatársainak nevében mindenképpen köszönettel tartozunk. Azoknak is, akik csak egy-egy alkalommal, vagy a háttérből irányították a megyei munkákat.

És természetesen köszönjük az érdeklődőknek is, hogy megtisztelték figyelmükkel a sorozatot.

A folyamat teljes során segítőink, partnereink voltak:

Joós Tamás, Parais István, MMIK Szombathely

Gaál Anna, D. Barabás Mária, Pest Megyei Közművelődési Intézet, Budapest

Bukor Irén, Bertalanné Kovács Piroska, Versegly Ferenc Megyei Könyvtár és Művelődési Intézet, Szolnok

Sivadó Sándor, Gozman József, SzSzB Megyei Pedagógiai Intézet és Közművelődési Intézet, Nyíregyháza

Lisztóczi Mónika, Bartakovics Béla Művelődési Központ, Eger

Sipos Tekla, Veszprém Megyei Közművelődési Intézet, Veszprém

Angyal László, Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár és Információs Központ, Debrecen